

Tehillim-Psalms for the Ages: Chanukah Insights

11/27/13

Rabbi Shmuel Silber

rabbisilber@suburbanorthodox.org

1. תלמוד בבלי מסכת שבת דף כא עמוד ב

מאי חנוכה? דתנו רבנן: בכ"ה בכסליו יומי דחנוכה תמניא אינון, דלא למספד בהון ודלא להתענות בהון. שכשנכנסו יוונים להיכל טמאו כל השמנים שבהיכל, וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום, בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול, ולא היה בו אלא להדליק יום אחד, נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים. לשנה אחרת קבעום ועשאוים ימים טובים בהלל והודאה.

2. בית יוסף אורח חיים סימן תרע

ואיכא למידק למה קבעו שמנה ימים דכיון דשמן שבפך היה בו כדי להדליק לילה אחת ונמצא שלא נעשה הנס אלא בשבעה לילות. וי"ל שחילקו שמן שבפך לשמנה חלקים ובכל לילה היו נותנים במנורה חלק אחד והיה דולק עד הבוקר ונמצא שבכל הלילות נעשה נס. ועוד י"ל שלאחר שנתנו שמן בנרות המנורה כשיעור נשאר הפך מלא כבתחלה וניכר הנס אף בלילה הראשונה. אי נמי שבליל ראשון נתנו כל השמן בנרות ודלקו כל הלילה ובבוקר מצאו הנרות מלאים שמן וכן בכל לילה ולילה:

3. משנה מסכת אבות פרק ה

[*] עשרה נסים נעשו לאבותינו בבית המקדש לא הפילה אשה מריח בשר הקדש ולא הסריח בשר הקדש מעולם ולא נראה זכוב בבית המטבחים ולא אירע קרי לכהן גדול ביום הכפורים ולא כבו גשמים אש של עצי המערכה ולא נצחה הרוח את עמוד העשן ולא נמצא פסול בעומר ובשתי הלחם ובלחם הפנים עומדים צפופים ומשתחווים רווחים ולא הזיק נחש ועקרב בירושלים מעולם ולא אמר אדם לחברו צר לי המקום שאלין בירושלים:

4. חובת התלמידים (שיח עם הלומדים ואבות הבנים)

שיח עם המלמדים ואבות הבנים.

שלמה המלך אמר במשלי (כ"ב ו') חנוך לנער ע"ש ודכו גם כי יקטין לא יסוד ממנה זה הוא עיקר החנוך שלא בלבו בשעה שהנער נער, ויר אביו עזרה תקיפה עליו ישמע לו ויעשה כמצותיו, דק גם כשיגדל הוא ברשותו, אף כי יקטין לא יסוד ממנה, כי החנוך לא צווי לכד וזא, שמצוה את בנו או תלמידו עשה כך וכן, גם לא הרגל בלבו וזא, שמרגילו לעשות מעשים טובים, יחזק גדול ויחזק פועל מן הצווי ומן התרגל הוא החנוך, ושני אלה הצווי והתרגל דק כלי תשמישו הם, שהמחנך מוכרח להשתמש בהם לצוותו ולהרגילו, כדי לחנכו בדרך רי.

כי את תיבת חנוך מפרש רש"י ד"ל (בדברים כ, ה') על הפסוק בנה בית ולא חנפו, חנוך לשון התחלת עבלה"ק, וששום שלא על כל התחלה יאמר לשון חנוך, כמו במתחיל בגנות ומסיים בשבח, שאומרת תגמרא (פסחים קט"ז ע"א) על סדר התורה במסות, לא יאמרו מחנך בגנות וכו'. וכן אצל הסנהדרין שמתחילין מן הצד (סנהדרין ל"ב ע"א) לא יאמרו מתעבין מן הצד, אבל בשי לך (ירי י"ד) מפרש רש"י לנו יותר וד"ל הניכיו וכו' שהנכו למצוות, והוא לשון התחלה כביסת האדם או כלי לאומנות שהוא עמיד לעמד בה, וכן חנוך לנער, חנוכה המצוה חנוכה תבית עכ"ל, אבל אף על האמן המתחיל במלאכה לא יאמרו לשון חנוך על

ⓐ
ⓑ
ⓓ

① תיבה לצממה היא תיבת הנוד, ונאמרה על הנצאת והכשרת אשר באדם או בבני
מן זכה אל המעלה, אם לא נוציאה חשאר בהעלם וצדיקים אנו לתוציאה ולחנך את
האיש הזה שיעשה לבעל מלאכה זו, תיבת או הכלי לתשמישו, כל חוד לתשמישו
אשר הוא מוכשר הכלי לתשמישו אשר הוא מוכשר.

② וכשנאמרה תיבה זו על הנוד תבנית או הכונה היא לגדל ולפתח את טבעו
הטבעי של הילד שנמצאה בו במדה קטנה או בכח ובהעלם לכד ולגלותה וכיון
שהאיש הישראלי עוד בילדותו רוח ד' נשמת שדי ספרה וגווה בה, צדיקים לגדל
ולחנך אותו לתוציאה לגלותה ולהטריחה והי' ליהודי נאמן עובר את ד' בתורתו
מעצמו יחפץ, ומדרכו גם כי יזקין לא יסור, והמצוה אף המרגיל אינו בטוח שהבן
או תלמיד המצוה והמרגיל יעשה כמצותו, גם בשיגור יהי' ברשות עצמו, ועל
זו צוה שלמה המלך הנוד לבער וכו', תחנכה אל קרבו תחדדה, ואת קודשת הישראל
אשר בו בהעלם הגלה, ודק אז גם כי יזקין לא יסור ממנה.

③ לא את אומנות הנוד של המרגולי כתבתנו בזה לחורות, איך לשמש בשכל
התלמיד האמצעים, איך לתרחיב את בינתו בידיעת עשש התורה, כי לא את השכל
של התלמיד בלבד אנו מחפשים עתה, רק את כל התלמיד, את הנפש, רוח ונשמה
של הילד הישראלי אנו מחפשים לקשרן באלו ישראל והי' יחודי הוד לדבר ד'
וכל מאורו אליו יהי' יחיד.

④ הנה עד כמה שידוע כל אב וכל מלמד שבניהם ותלמידיהם חקטנים אשר
לפניהם לא ישרו בקטנותם, רק יגדלו והיו לאנשים גדולים בשנים, אפשר
גם גוזלים בתורה ועבודה מ"מ ישנם אשר תכליתם רק מה שנגד עיניהם, וכיון
שרק נערים נגדם, לכן רק לחנך אותם לנערים טובים מטרותם, התורה יוראה רק
בערך ילדותם רצונם להכניס אל קרבם חי' להם, אבל מלמד ואב כזה חוסא הוא
נגד ד' ועמו, צריך המלמד והאב לדעת שאת בני ד' וגדולי ישראל עליהם לחנך
ולגלות, ואת הנערים אשר לפניהם יראו לנשמות גדולות אשר עוזן באבן, ועליהם
להצמיחן ולהטריחן, גגן ורא בנן ד' לעבודה ולשפחה, ואף אם יראה בהם נערים
אשר לפי הכרתו מרי נפש הם ומדות רעות להם, ידע שזה טבע של גרעיני הנשמות

⑤ ובוטרי המלאכים, מרים הם בחניטתם ומלאים עסיס בגולותם, אין מרה וטבע
רע בתהלט בילד ישראל הרונו קדושי ישראל הבעש"ט ותלמידיו אחריו וצ"ל,
רק שצדיקים לדעת איך לשמש בהם ולגדלם למשל אם יש לפניו תלמיד במדה
עקשנות שחיא רעה, וסובל המלמד ממנו הרבה יתבונן והי' כאשר יגדל ויקבל
של תורה ועבודה ד', כמה חיה כל עבודתו בעקשנות ובמסירות נפש, לא קל
ולא המכפר יהי', איש ישראל כמו שרודש המדרש יהי' (בריר ל"ט) אם מעמיד
דברים כחומה, ע"ש, בכל דברי עבודה יהי' חזק כחומה בצורה, ואם יראה תלמיד
במדה הכעס, הן אמת שבאופן זה שהנער משמש עתה במדה כעסו רעה היא
עד מאו, אבל והאם בשביל זה יכולים לתחליט עליו לאמר שורש פורה ראש
ולענה בו נמוך וגרוע הוא בטבעו, האם לא נשחק אנו על שורש ששמע את תהלת
והאתרוג וחסף לאכול זרע גרעין או בוטר ממנו, ויצעק ויעולל עליו לאמור, מרי
מר וארסי הוא האתרוג, והאם יכולים לשער מראש את גדול התועלת אשר יוכל
המנהל והמחנך לתוציא מן רעה כעס הכעסן, כאשר יחדוד אל קרבו ויקרבו
וילחיב את לבו והנפשו שיהיו מסורים לד', לאש של מעלה יתחפך כעסו, כל מעשה

Rav Kalonymus Kalman Shapira (1889–3 November 1943), [1] was the Grand Rabbi of Piaseczno, Poland, who authored a number of works and was murdered by the Nazis during the Holocaust.

5. תלמוד בבלי מסכת מנחות דף כח עמוד ב
כדרך שעשו מלכי בית חשמונאי; אמרו לו: משם ראייה? שפודים של ברזל היו והיפום בבעץ,
העשירו עשאוים של כסף, חזרו והעשירו עשאוים של זהב.

(A)

ואמונתו, נפגמו מתגרת עול [רוח] יונית, הנה כשם שהכהן הכללי שבעם ד' הוכן להורות חוקי ד' ומשפטיו, להראות בפועל תוכן של חיים קדושים וטהורים למען היות למופת לעם כולו, כן יש בכל אדם מישראל צד כהונה, מפני שבכללם המה ממלכת כהנים וגוי קדוש (שמות יט ז). התשוקה הפנימית, לקדושת החיים ולדעת התורה וללכת בדרכיה, היא גנוזה בעומק הלב הישראלי. וכבר ביארנו (מעשר שני אות יט) בע"ה בתעודת מעשר שני הנאכל לבעלים, שהוא בא לעורר את יסוד הכהונה העצמית הנמזגת בנפש כל אדם מישראל. והנה הכהונה בכללה מתפשטת על דרכי החיים ועל כל מרחב הדעה הטהורה, גם היא היתה כבר מוכנת להתחלל מכחה של יון, אבל עוד יותר עמוק בלב שוכן אור הנשמה הישראלית, ששם גנוז הקשר הפנימי של האיש הישראלי, המופיע בכל עז בכלל האומה, עם האמונה העקרית בשם ד' אלהי ישראל, והרצון החזק והנערץ שלא להפרד מבית חייהם, מהאמונה בכללה. זהו העולם הפנימי הישראלי, שדוגמתו בתוך הכלל הוא הכהן הגדול הנכנס לפני ולפנים לשרת בקודש ביום הקדוש המובדל מכל עסקי החיים הגשמיים. אותו הפך הקטן שמונה בחותמו של כה"ג, לא יוכלו היונים לטמאות, לעקור מכלל ישראל קישורם הפנימי העמוק עם ד' אלהי ישראל, זה לא יוכלו כל בעלי כח וזרע, מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה ונהרות לא ישטפוה" (שיה"ש ח ז).

(B)

(C)

פך השמן קטן הוא ואין בו כ"א להדליק יום אחד, שעה אחת, שעת התרוממות [שבה] ירום האדם משפלות החיים, ע"י אור הפנימי של קשר האמונה בשם ד' אלהי עולם, ומהר ישוב לרדת באין לו קשר חיים קיימים בכל מעשיו בדרכה של תורה. אמנם נעשה בו נס, אע"פ שלא היו כלל החיים או מוכנים שיתפשט בהם אור קודש של האמונה העיקרית, אבל מכת יד ד' ואמונתו שלא יעזוב את עמו בעבור שמו הגדול, הנה יספיק זה הפך הקטן להדליק ממנו שמנה ימים, הרומזים על הארכת הזמן עד עבור כל תקופת ההוה ובא תקופת העתיד הנאדרה בקודש, שהארץ תמלא "דעה את ד' כמים לים מכסים" (שם יא ט).

(D)

(E)